

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ԸՆԴՈՒՆԱԼ Է ԽՐԱԶԱՆԻՐ ԱՄՍԻ
ՍԿԳԵՐԹ, և պիտի վերջանայ անպատճառ յետագայ
որակ մասի վերջինս
Ապրիլի մեկից մինչև առաջի վերջը արժ 9 ռուբլի,
ԱՊՐԻԼԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐ. և ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹ. ՁԷ ԸՆԴՈՒՆԻՈՒՄ
Հասցե փոխելու համար պէտք է ուղարկել 20 ԿԱՊԵԼԷ (կապել է և
մարտի 1-ին) և եթե նույնը, առանց որևէ գինձանկեր և քաղաք
ԱՆԿՈՏՈՒՆԵՐԸ

Հորիզոն

ՈՒՍՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԸՆԴՈՒՆԱԼ Է ԽՐԱԶԱՆԻՐ ԱՄՍԻ
ՍԿԳԵՐԹ, և պիտի վերջանայ անպատճառ յետագայ
որակ մասի վերջինս
Ապրիլի մեկից մինչև առաջի վերջը արժ 9 ռուբլի,
ԱՊՐԻԼԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐ. և ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹ. ՁԷ ԸՆԴՈՒՆԻՈՒՄ
Հասցե փոխելու համար պէտք է ուղարկել 20 ԿԱՊԵԼԷ (կապել է և
մարտի 1-ին) և եթե նույնը, առանց որևէ գինձանկեր և քաղաք
ԱՆԿՈՏՈՒՆԵՐԸ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ԴԵՊՐԵՐԻ ԵՒ Ի Ե Խ Ա Ն Ի ՄԱՅԻԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ

Մարտի 30-ին վաղաժամաց կամերներ նորին հայտնաբերված
Մեծութեան Գալատի
Ի խառն Նիկողայոս Վասիլեան
ԵՐԿԱՅՆԱԲԱԶՈՒԿ ԱՐԴՈՒԹԵԱՆԸ
ըրի մասին յայտնում է այլի իշխանուհի Մարիամ Յովնան-
նիսեանը իր որդիներանցով: Ամբողջ շրջաբերված, երեկ ժ.
8-ին, իր բնակարանում, Գոլովինսկի պողոտ. № 40,
Յուզարկալուրդի ճիւղաբերված, ապրիլի 7-ին, առ. ժ. 10-ին
դէպի Վանքի Մայր տաճարը: Թաղումը տոմարական դամբարա-
404 նում, Սանահինի վանքի մաս: 2-1

«ՀՈՐԻԶՈՆ»-Ի ԱՅՍ ՌԵ-Ը ԲԱԶԱՅԱՆ Է 6 ԵՐԵՍԻՑ

Ս Խ Ր Ա Լ Ի Թ Ի Ա Կ Ա Ն

1789-ի յուլիսի 14-ին Ֆրանսիայի կենտրոնում տեղի ունեցած
մի անցք, որ վարկենարար յե-
ղաշրջեց նրա բարոյական-քաղա-
քացիական պատկերը և վերջապե-
սապես մտնելով ցնցեց ամբողջ
մտածող երկրագունդը: Առաջին
անգամ իր դարաւոր պատմութեան
մէջ պարեգեան ստորակ
ժողովուրդը զանգաւածօրէն զրոհ
տեղեկութեան խորհրդա-
նշան Բասիլիէի զբաղեցրէր զէմ
և արեւանակ զհրահրելով առա-
ւելագոյն Բանակաւորութիւնը տապա-
ւեց:

Երեսուցի, սակայն, վրայ հասաւ
ուղեկցում, հանրապետութիւնը
խորանակեց, բռնապետութիւնը
վերադարձաւ ի դէմս Բոնապարտ-
աի, և այնուհետև, կարելի է ա-
սել, դեռ ամբողջ 70 տարի ֆրանսի-
ական ժողովուրդը ստորակ մը-
նաց իր հարազատ բռնաւորների
ձեռքում, մինչև որ գերմանական
պատերազմի ու Գամբետտայի օ-
րերով նաճեց, վերջապէս, իր
երրորդ ու անխորտակելի հանրա-
պետութիւնը:

Ռեակցիան, յեղափոխութեան
պարտութիւնը, 70-ամեայ սարը-
կական գոյութեան դժբախտ ու
արեւանակ գրաւները, այդ բո-
լորը շարժեց, որ ազատա-
ւոր Ֆրանսիան միշտ պար-
ժապիտ յիշատակէր 1789-ի յու-
լիսի 14-ը, Բասիլիէի խորտակման
օրը... Եւ այդ օրը յաւերժացաւ
ֆրանսիական տարեգրութեան մէջ
հաւանակ ըլլալ արեւմտեան ու
յուսաստանեայտութիւններին—նա դար-
ձաւ ազգային տօնախմբութեան
օր:

Մեզ կ'առնէ մեր արեւմտեան
և վաղարեկ հայրենակիցները.
«Երեւոյն համար կը տօնէր
այսօր Ապրիլ 7-ի տարեգրութիւնը,
ինչ պարծանքի, ինչ ազգային
հպարտութեան նիւթ կարող է լի-
նել այդ օրը, երբ նրանք յետոյ—
բնագրումը 2 ամիս յետոյ—շա-
ռաչումով խորտակեց մեր յաղ-
թական զինքը, թշնամին վերա-
դարձաւ և հայրենիքը նորէն դար-
ձաւ արեւմտեան և արեւելի...»
Այդպէս չէ, սակայն, տրամա-
բանում մարդկային պատմութեան
փրկութեան թիւերը: Հետեւանով,
զրաւան ու անմիջական վատա-
ւորումները, որ զանգաւածօրէն զրոհ
տեղեկութեան խորհրդա-
նշան Բասիլիէի զբաղեցրէր զէմ
և արեւանակ զհրահրելով առա-
ւելագոյն Բանակաւորութիւնը տապա-
ւեց:

այն կողմ և այն կողմ, խմբակ-
ն ու զանգաւածային թուրքներ—
Ձէյթուն, Մաոուն, Մանասոր, Մա-
մաթիա, Դալի-Բարա, Թաւրիզ,
Դաիան, Ասիերան և այլն—ուր
հանդարտ ու խաղաղաւէր ցեղա-
յին խտանաւոր ժայթքել է անհղ-
ու ցատուկով վրէժնորդու-
թեամբ, մահ սփռելով թշնամի-
ների շարքերում... Բայց դուցէ ոչ
մէկը այդ նորագոյն ազատագրա-
կան թուրքները չկարողանայ
հաւատարմել Վանքի և Վասպուրա-
կանի Ապրիլեան ժայթքումներին,
զուցէ ոչ մէկը ազգային ինքնա-
պաշտպանութեան կռիւներից չի
եղել այնքան օրոշական, չի ծա-
ւալել այնքան տնաւոր, դժոխա-
յին պայմաններում, և զուցէ ոչ
մէկը այնքան արժանի չէ կոթող-
ւելու սերունդների զխաղաղու-

սպառնալու յետոյ... Այդտեղ արդէն
—այդտեղ մնաւաւոր — ինքնա-
պաշտպանութեան մարմինը ազատ
է ամեն կշիռաւորներից, եւի է իր
կոշտան բարձրութեան վրայ, տա-
րել է իր գործը պատմականաւոր-
եան իրաւասար գիտակցու-
թեամբ... Ոչ մի անխելոս թուրք,
ոչ մի տաքցու, յալուտն շար-
ժում հանդէպ տաճիկ կառավա-
րութեան Մարմինը դիտել, որ
այդ վերջին հաստատապէս որո-
շած է արեւան քաղաքները սար-
քել Վանքի ու Վասպուրականի
հայութեան մէջ, բայց և ամեն
կերպ աշխատում էր պատերազ-
մաւ նրա ձեռքը, վարում էր
բանակցութիւնը մի օրինակելի
տակտով, ձգտում էր յետաձգել
անխուսափելի կատաղութիւնը, ձգ-
տում էր ժամանակ շահել...
Եւ դրա համար արաւ անկա-
րելի: Դրա համար կողմակեր-
պութիւնը զոհեց իր լուսաւոր-
նագրական նիւթը... Ինչպէս
Այո, այդ մեծ զոհաբերութիւնն
ևս արեւց պայծառ ու անյողող
գիտակցութեամբ, այո, իշխանը,
հառկառի ու հայոց լեռնավայրե-
րի անյաղթ իշխանը, Վասպուրա-
կանի կազմակերպութեան զորքն
ու իրաւորը, ինքնակամ ողջակէզ
եղաւ ժողովրդական ազատու-
թեան սեղանի վրայ: Նա դիւ-
րեք ընկերներով վերադառաւ
ցուցանելու կազմակերպութեան
լոյսալիզմը... Գնաց, թէ և զգում էր
զաւր միջոցաւորում: Առաքիւ-
թեան կէս-ճանապարհին հերոսը
նաւորորդին շանթահարեց, իր
ընկերներն էլ պատկերին իր ա-
րեւանաթափ զինակի կողքին:
Եւ լուրը բիւրաւոր արձագանք-
ներով զրդացրեց Վասպուրա-
կանը, հառաւորութեան ծրագրե-
ները մերկապարանց փուլերին
հայութեան առջև: Միւս օրն էլ
արդէն Վասպուրականն առան թա-
կարդի մէջ և անհետացրին... Մը-

Ի Ջ Խ Ա Ն

Թեան մէջ, յաւերժանաւ մեր
սեւաւոր ու օգաւոր պատմութեան
ծրոյում, որպէս ազգային հպար-
տութեան անշնչելի յիշատակ: Եւ
պէս սխալի և ստանական մի թը-
ւակաւ:
Ահ, ինչպէս շարաշար մայր-
ւում են մեր մի կարգ հայրենա-
կիցները, երբ փոքրագոյն թաւր-
քեր են նետում մեր/ազգային
պատմութեան լուսնակի վը-
րայ... Եղել են, անշուշտ, օտաւ-
րներ ու ցաւալի վրէպումներ այդ
բանակի զբոսնումներին մէջ, ե-
ղել են թուրքութեան վայրկեան-
ներ—ինչպէս օրինակ Վանքի հրա-
շակաւոր պանիկի ու հանանշի
ընթացում, երբ հայ ֆէդային
պարտաւոր էր մահաւան ռիսկով
մնալ պարտի դաշտի վրայ, չնի-
թարկել վախճանների անմիտ ու
կորստաբեր հաւաքին և շարաւել
հանանշի տարերային հոսանքով...
Բայց հայ Ազգային Պաշտպանու-
թեան բանակը այս սարսափելի
զոյգ-տարիներում արեւ է մի շարք

նում էր մեծ հատաստութիւն, որ
պիտի նիւթէր անարդ օտարը՝ կազ-
մակերպութիւնը գլխատուրց յե-
տոյ: Անաւոր վայրկեան Վանք
թիւրա իր ամբողջ պատմութեան
ընթացում չէր աղբիւր այդպիսի
սազանապ... To be or not to be—
Մի քանի ժամ մեր կտրիները ո-
րոնացին համալեռն անհղ նշա-
նակաւոր և վրէժնոր ընկաւ... Ա-
մբողջ գլուխ անցաւ ժողովրդական
զորաշարով—և կրի պայթեց...
Երեսուցի, սակայն, վրայ հասաւ
ուղեկցում, հանրապետութիւնը
խորանակեց, բռնապետութիւնը
վերադարձաւ ի դէմս Բոնապարտ-
աի, և այնուհետև, կարելի է ա-
սել, դեռ ամբողջ 70 տարի ֆրանսի-
ական ժողովուրդը ստորակ մը-
նաց իր հարազատ բռնաւորների
ձեռքում, մինչև որ գերմանական
պատերազմի ու Գամբետտայի օ-
րերով նաճեց, վերջապէս, իր
երրորդ ու անխորտակելի հանրա-
պետութիւնը:

Ի Ե Խ Ա Ն Ը

Գլխին էին սիրում նրան, բայց չեմ
պատահած մէկին, որ չպատկանէր
Պատմական էին ու քաղաքական
ստորեան է իշխան ու ընդհանրացնեմ
խօսքս, պիտի տեսնէ վախճանում էին:
Այն մարդկանց էր, որոնք պա-
հում են մեծաւորին միշտ որոշ հե-
ռաւորութեան վրայ—զգոյշ ու ար-
թուն: Չգոյշ ու արթուն, որովհետեւ
բանակին արտաշայտելու այնպիսի
մեք ունէր, որից յետոյ կամ պիտի
լռէիր Բասիլի, կամ ձեռք տանէր տ-
արձանակի կոթիւն:
Ոյթի մարդ էր, հնազանդեցնելու և
իշխելու անգուսպ բնագրով:
Գլխական երգերը մէկի մէջ այն-
պիսի մի տողի եմ հանգիստ: Եւ մի
նայեց շէշի երեսին, ուղիղ նայեց ե-
րեսին, Եւ ինչի բերին մէջ երկու
կայծ կային, որոնց փայլը ոչ որ չէր
կարող տանել... Անա այդ երկու
կայծը միշտ վառ էին իշխանի աչքե-
րի մէջ և բարեկամութեան բողբոջն այն-
պիսի անարկու, այնպիսի սպառնալից
այստայտութիւն էին տալիս զէմին,
որ իրօք՝ աղամարդ էր պէտք, որ զէ-
մը կանգնէր:
Գլխատի թուրքին էր նման, լեռնա-
յին բազէի: Միշտ պատրաստ լարձակ-
ւելու, միշտ պատրաստ ընդունելու և
գործնելու հարաւոր:
Չգնեցրը խորը կոխած զրպանների
մէջ, հեղանակաւ-արձանական ժող-
ուր պիտի սեղանը շրթունքների վրայ,
անցնում էր Այնթապի փողոցներով
—միտակ ու անպատճառ փողոցի ճիւղ
մէջանով— և կարծես շարժում էր
ամբողջ պիտակի երեսին:
—Այո, այդ եւ եմ, իշխանը, եթէ
բան ունէր ասելու, մէջդան եկէր:
Փոքրահասակ էր, վրիտ ու լիտաւ
նեարգրի ու մկաններների մի պիտի
հանգոյց: Գարի պէս պիտի, պողպատի
պէս ճկուն:
Չգնեցրը, թէ ինչ է յղանակութիւնը,
ցուրտ ու քաղցր: Տառնեցնել ժամ-
այ ճամբայ կանգնէր առանց կանգ
տանելու, մի բուռ փոխելով կուտեր ու
կը պտուկէր ճիւղում: Զինքն մէջ, եւս
փունջին վրան, քաղցր գլխին տակ:
Չէր խնայում իրեն, չէր խնայում և
ուրիշներին: Պահանջող էր ու անհա-
րկաւոր: Ոչ մի ներդաշնակութեան
զէպի թոյլը:
—Ինչ հետ ճամբայ եկողը,—ա-
սում էր,—պիտի հեռակ ինչ: Եթէ
յոյններ, թուրքներ, եւ ինչ—սա
թողէ անգամ չեմ կանգ առնի խնայե-
լու ընկալին: Թոյլերը պէտք չեն ինչ:
Գործն էր, որ կանգնէր:
Մարդը գոյութեան շունչն Ուրիշ
կենտրոն գնաւորում էր նայեցն թէ:

երկնս բարձնելու գոյութեան պար
բերի, Ինքնապատգամութեան վար
ժութեւն կամ շարքը պարտականութե
ղանապատ քաժամանակերով համա
ժակցութեւն ներդրանքի ու ար
նաստ հիմքերի վրաս կը ջանար դ
թեր վրայ նշանակել կրող ուսերի
ներքէ կաշխատելն պարբերի պահե
ներ դանկու ու քաղաքը կարգա
պահելու Ոսկերիչներն ու թիմ
ղետները փաժմուշա ու վառօգ
պարտաւորին առանձին գործանա
մէջ, Զուլեցու մի պզտիկ բնագո
րծին յատուկ վարչակարի ձեռնով, Դ
րերները բաւ, բերի, նիգալի ու
կը պատմաբանային, երկրորդի ու ո
նաղեր վարդապետներ զերբերի շ
ւածքները կը հակին, Կոյրակար
կուղղորդներ ու գործողները համար
թիւ կօյրներն ու

Այ կարմիր շառիւղով
գարգ ծաղկածուս է աւ
հասակ կերտիս յիշատ
արժան է ու. հայկ Ան
գույն նա ճարտար է
Երկրանի կենսապայման
ներ ույ՛ յարգածներն
Երկրանի ժամեր (Մանու
կանին, որպէս դրէ ծաղկ
ան), Երկրանի երգեր (Բ
Երկրանի Թարգման (Կեն
սանի ծանր նահատակ
կին, Արտաշատան կամ
զամ տպւած են Երկրանի

ճաշարի
հա Ռու
շարունա
ն աւելացաւ. և
կերպան և ան
յս նոր և թարմ
ա շէկ առաջ
ողերքը Բիւնը,
ից հորու մէջ
բողջ հայ ժո
հանաւ յինչ

Գ Ա Տ
 Եւ թագնւած այս
 զորապետին հարաւա-
 դերնին, զնում էր
 զովորդէն Թիւրք կա-
 մինէն ծագած ընդհա-
 զնրացնելու, հայ ժողովուրդը
 և կառավարութիւնը հաշտեցնելու
 առիթով։ Նա զիտէր, որ կարող
 էր թեմամբ զուստըրել քեան զո-
 րանքներու, բայց նա զնայ։ Այդ էր պա-
 հանջում ճայր ժողովրդի շահը։ Ասեա
 անհրաժեշտ զոհ էր հարկաւոր։ Այդ-
 պէս էր նա խորհում։ Նւն էր զնաց
 զիտակցաբար այդ ուղիով։ Գնաց նա
 միաժամանակ միւրջին և մի աւելորդ
 անգամ ցոյց տալու, որ հայերը ինչ-
 պէս միշտ, այսօր և ցանկանում են
 միմիայն երկու հարեան ժողովուրդ-
 ների համակրելութիւնը։

Գնաց իշխանը, Բէկ նրա ընկերներէց շատիւրդ դէմ էին՝ նախապաշարով թաղարկա կառավարութեան հետեւած թաղարդը Նա ինքն ևս զգուժ էր այդ տղայ չէր կարող երեւոյնայէն որ դաւադիրը հնչց իր հետ է, քայլ առ քայլ հետեւում է իրեն, Նոյն միտախաղ իշխանին հետ գնում էր նաև օտարիկ սպանը, կառավարութեան ներկայացուցիչը, հնչց նրա զօն էլ դառնում են իշխան և նրա ընկերները Հայոց-Չորէ չէր զիջող, ապրիլի 3 ին։

Այս դաւաճան սպանութեան լուրը Դաւնում պայթում է որպէս մի առմար Այդ մի հատիկ առմարով պարզուած է ամբողջ մթնոլորտը, որ մինչ այդ այնպէս խառն էր, Բխաղ և փոփոխական Մինչ այդ որը Բուրջ կառավարութեան փորձում էր ամեն առաւել խտրական և քաղաքի միջոցներով թաղարդը փշիւր հայ դիւտարները, որա հետ միաժամանակ ամբողջ հայ ժողովուրդը Նա ցոյց էր առնէր առերես, Թէ նա ևս չի կամենում Բշնաւումն երկու ժողովուրդներ յիշ, այլ փոխադարձ զինումներով կարթի ամեն զգոհութիւն։ Բայց կառավարութեանը իրապէս պատրաստ էր կատարելու ամենամեծ ոգիւրը՝ խաղաղասէր իկիզ ծիրանի տակ Այդ շատ լաւ էր զգում վանցին, Բայց կային մարդիկ ժողովրդի և դիւտարներ շարքերում, որ զիւ ևս միապաժամայն չէին կարցել իրենց հաւանք՝ փոքրիկ դէմառն դնով ձեռք բերել հաշտութիւն, առնել սպառնող արեւմտահայութեան

Քիթնոնիքի մը արըշտանքով սլացա զէպի Արև, պատանց Լոյսին շուրջ Լոյսին համար, խանձեց քնեքը ու ինչ կուէր:

Նման Սարտափը յուշաբերող Զանգին, իր մարմով արկածեց, արթնցուց մատաղականի խնկերը, Այդեռասանի հետ ու յանկարծեցին, ընդոտա, պատարասա կնքուց ծնդ մը Անկաղաջինին զէմ, որը կը արշտանար Մահ ու Բընաբնիւմ...

Յեղափոխական մըն էք, եքը Ղաթաթաղի լինիւրէն իշաւ մեր նրկիւրը ու Նահատակ մը եղաւ, եքը Շատախի ձառնուէ վրոյ փակեց աշները:

Նահատակը, անտարակոյս, ընորուշող չէ իր Մահ Մեծութիւնը, իր դեղնեկութեան ու բացառիկ առաքինութեան մէջ:

Հայ լեզուի մէջ ստեղծեցէք բառ մը, որ կարենայ պատշայտակ Մահ իմացեալ, վնասեալ ու դիտակցօրէն, Ծախ գոհաբերութով զնդհանուրէին:

Մեծութիւնն աս, որ այնքան շիտակ, որքան հանգիստ ու հաստատա, կը քալէ զէպի Մահ, Խահակի մը հանգոյն՝ Արրահանի դահլիճին տակ մորթուանիս պատարասով Արարիչ Աստուծոյ մը իբը Զոհ...

Բիշուտարի Խան, մեծութիւնը կայ Իւտանի Մահին մէջ:

Քիթնոնի Զանգին հարազատ Գող-ՊԱՐԻՇ, Զառնիկ Լոյսութեանը կը նայ Մարգարէութեան, Եր-

Իշխանի դասադրական մասը միան-
գամից, որպես հասու սուր, վերջ է
դրում անորոշությանը և կապամեծի
Վայրկենական վերանուն և ամեն տե-
սակի տարածայնություն, և ամբողջ
ժողովուրդը, ըստ հոսանքներն ան-
հատի որոնք են կանգնում որպես մի
կուռ միություն, որպես մի մարդ։

Այս այն մեծ խորհուրդը, որ թագ-
նաժեռ է այս թալով հողաթմբի տակ։

Եթե չլինի այս մեծ, զուցե և ան-
հրաժեշտ զոհը, ժողովուրդը կեր-
և խաբարափեր անորոշության, ա-
նախնի-հեռու անցյալի և անհայտ

Այդ դեպք, ժամանակին ընթացքում մի գուցե տաճիկ նահգ կառավարության յաջողւէր խաբէական միջոցներով հաս-
յոբը ժողովակի մէջ ձգել և ապա ա-
ւային ջբքէնիւնը ուղիկցոթիամը
այստեղ ևս արեան քաղնին ստեղծիւն
Այսպէս են նայում Իշխանի մահ-
ան դէպքի վրայ բոլոր վանեցիկներն
անխտիր, որպէս ժողովրդի փրկու-
թեան զօրի վրայ:

Բերեա այդ մեծ գաղտնիքն էր վա-
յապում նա էր իրենքի տակ այն պո-
հուն, երբ գտում էր հաւտու թեան ու-
ղիով: Յեղադար անքննիկ, անխտիր
մարգդու հեղադար քաղաքիքները, թա-
քուն խորհուրդները...

Եւ թէ՛ զարմանալի և անհասկա-
նալի բան կայ այստեղ, եւս, ժողովու-
ղի հարաբերում ծոցիկ զուրս եկած գա-
ւակը, էր ամբողջ էութիւամը, հոգու-
և սուքով ներսած էր մայր ծնողին
հայ ժողովրդին: Նա այլ մտածուէն
և հոգայ, զոգայցումը և միշտ չի

նիցել, քան այն, ինչ տառապող հա-
ժողովուրդինն է։

Եւ ինչ զարմանալի և անհասկանա-
լաւի կայ ժողովրդի, եթէ նա այն խոր-
հրդաւոր բողոքին որոյնք ժողովրդի
փրկութիւնը ձեռք բերել իր սեփական
կենանքի գնով, Լաբարազի այդ ըմբոս-
տական խառնուրդի գնով և աշակեր-
տական դաստիարակի վրայ հանգիստ
չունէր, նրա հոգին փոթորում էր
կայ ժողովրդի տառապանքը խել է-
նրա հանգիստը, և նա որդեգրուէ
տանկալանի ազատագրութեան պիտոյ
Դպրոցը շատ նեղ, կատարեալ մ-
բանտ էր նրա համար։ Քնիւրը թա-
տեց, թուաւ բանտից և սասանում
Հայաստան, ընկաւ ժողովրդի սիրելի-
նա արաւ, ինչ կարող էր և ինչ-
կարող էր։ Նա մեղմեց ժողովրդի
տառապանքը, սրբեց նրա արտառու-
կէ, խնայեց և լայնեց նրա հետ միտ-
տեղի նա լոյս սփռեց ժողովրդի գ-
նացեալութեան վրայ, մարգեց և պա-
րաստեց բողոքի և հնուտ մարտիկնե-
նոր ազատագրութեան համար, առա-
նորդ եղաւ կենդանի ու անձնէր գոր-
ծով և խօսքով։...

Եւ ժողովուրդը սիրեց նշան կաթ-
գին, սիրեց և գեղեցիկ եգիպտի նիւ-
զարձերդ։

Եւ եւ ծնրադիր զարձեալ համարու-
եցին այս թրաւ շերիւնը, խարազե-
գալովով Երաւ մէջ թաղանձ մեծ խոր-
հուրդը, և հրաժեշտ տալով այս նիւ-
րական զինեցմանին՝ հեռացաւ թեթ-
սրտով և հպարտ։...

Ս. Յրանգեան

Վահ, 4 յուլիտի:

ԱՅԵԱԼ

Կռնքի—Հայրաթեան: Մարդկութեան
իր բիրկէն ինկան. Բրիտանոս՝ եւրո-
սաղէմի ու Իշխան՝ Հայաստանին մէջ:

Իշխան!

Վեղ մըն էր իր կեանքը՝ առեղծա-
ծօրէն հիւսած:

Արտակարգ էր ամեն ինչ, պայմա-
նակնէն հեռու, զոսեփէկէն ինքնակա-
ռարձրացած ու ճշ հասարակ:

Հմայող հետտօրն ու տղայարող
հրաշարակահասօր, ընթերցաւոր զը-
րուցն ու հոռու, զտրելի, վայելու-
թազարացին՝ ընդունելու, զեղեցիկ ու
վէս, անձնազօ՞ Յեղափոխականի ու
տաղանդաւոր Ռազմիկէն հեռ, զերս-
կատարներէն էր յղ շրջի վէպին մէջ,
Բազմաթիւ կողմէն չարբաշ Մար-
տիկն ու մտահոգ Յեղափոխականը
կապըէին յար, հաւառ ու անդրբ...
Հողին է, որ կը ստեղծէ Մարմինը,
ու Իշխանի հողին էր.—Անձնազօ՞
Յեղափոխականի զազափաբականը
որ խեղդեց քաղաքացին ու մարդ նիւ-
թեղեց Իշխանի մէջ, սուրբ թնե-
ռաւ Բրիտանիկ Իշխանին, սլացցոց
ղէպի Արև, ջարդ ու փլուր, բայց վե-
հօրէն Զափաթիւնու համար...

Աղէտ էր եղաւ իր մօտը, այն օրի-
նան, իր զանազոյն աղէտը եկաւ
մեր զուռնեւուն ու փակեց մեր կեան-
քի ու ապրելու ճար. ճամբան:

Ամեն անգամ, իր սարսափը դա-

տեր էր մեզ ու Թիւրք խոսմանը ու-
նայցիւր մեր պատուհաններուն տակ ու
սուրբ դուռն քաշած մեզ կտորորած ու
մահ սպսոհնալու, մեր աչքերը յառն
էին Իշխանին, կոխի առաջնորդն ու
մարտիկը՝ Իշխանն էին սիրտած մեր
այերբը։

Ու այդ վերջին օր ու առաջին օր
Սարսափին չկար Իշխանը, վասնզո-
ւանիկա ինկած էր մեզմէ զոգտնի-

8 Ե 7 Ի Ն

Իշխանի անցինք յիստասիին
(Օրագրես)
I
1914-ի օգոստոսի 9-ն էր,
Եւրոպական «Կոնթրոլ» զորեա-
ղութեանը հսկող նորակազմի ներքո
Լա-Ֆֆն էր, որ կը սպասուէր Վերջին
շահապաւած էր Վանի, Բաղէի, Տիւ-
րանակերտի և Խարբերդի հայկազ-
նահանջներուն համար ընդհանու-
մաբզօյան՝ անխժան Վասմաթեան որը
կուսով:

Վանի հայութիւնը, որ զան մը յո-
սախարսւ էր մարզպանի անգործ-
թիւնը տեսնելով, այժմ անհոգոտ
րամատրուական մէջ կը գտնէր: Յո-
սի և ուրախութեան ազօտ նշոյննե-
ր կը փայլէին բոլորի եւեքաբականաց-
դէնքերուն վրայ: 616 տարւան ստը-
կական լուծը կը թէր թէ պիտի թ-
թափէին նորագոյն փրկիլին ժամ-
նամովը...

Այս վատանալիքները եւ բացայայտութիւնները չէր կարող տան սակայն, թիւրք կառավարութիւնը, բուն համար մեծ անպատեհութիւն մէջ բուխեալ զօրաջարքի շղթան բուն մէջ սեղանաւ հայորդեան յանդուրժեալը ալեւորէր, որ նոր փրկիչը շահանէր այդ ամենը, ալեւորէր, որ այդ փրկիչին կարեւորութիւնը պահանջէր շահակէր, Այդպէս հարգանքը թաւաթի կտուալար թանկէր...

Ու անան կատարի ոստիկանայ աշխատիչ Վէֆիդ-պէն *) ձեռնաժողովներու զուլին անցած՝ մըրաքի հարաւաններով եւ սկիւններով բացնելու, ցրելու կը շահար հայերն Շարունակական խուճապներու մէջ գին շտապէր ձկնորդ սարկիներու տանն ինձանէ աւաւտած անձնակա մարակեցան, սակայն այդ ամենը տանէր հայ ժողովուրդը, որովհետեւ փրկութիւն մօտ էր:

II

Ճերիկայէ ժամը 7-ը (ը. թ.) մօտ ցաւ:

Թանձը, մառախլաման փողին բարակացաւ Աշտուճտի հարաւուն վրայ ընկեալ երեցուն ճօֆ-պէնին չէ խուսէր: Անոր կը հասնէին իր դիւանի բարաբարութիւն Օսմիկ-տաշի իր մօտ հաւոր զիւանի ա. քարաուղար Ավինը-Պիր, դիւանի պաշտօնանները թաւելալուտ կրտսի, եւ թաւելան՝ Վահի թիւր, պատժական դատարանախաղար հայազգի Մատթէոս եղբայր:

դրքեր, ինչպէս նաև հայ և օտար հաստատութեան և կուսակցութիւններու ըզգնութիւն հերկայալցելի հետախմբը սրացաւ ընդհանուր ժափերուն և հաղաբաւոր բերանին զորս թալոզ օրհնանշներու և կեցցէներու տարաբնի տակ, հասաւ կուս վարչաւորին, ուր՝ պարտօնական դռնելութիւնը կատարելէն ետք զնաց Այգեանաւ օտար միսիոնարներուն աշխիլու։ Ուր կը պատահարէր Բագատմալ վերահասարակ։ Ազգային Առաջնորդարանի և Վարչութեան կողմանէ յատկապէս ուղղութեան պտօնիրակները ժամը 9 1/2-ի Առաջնորդարան առաջնորդեցին շրջախումբը։

Մեծ հրապարակին մէջ—Քօփչաւ Մէլզան հաւաքւած հաղաբաւոր հայեր իրելիկն կատարեցին տեսնուլուն պէս միտհամուռ կեցցէներով ժափերով ողորոնեցին Հ-Ք պէլը, որուն ի պատասխան, վերջինս կապուց վար իշխարով, ծաղիկներու և գորգերու վրային դէպի Առաջնորդարան զինելը։ Հին, սրահին մէջ կեցող հայ կուսակցութեան զարծազանտողի նապաստաբլբլն ի պատիւ հելլինի նապագ դիւնի

(*) Սա այն հարցառումը հրէշն էր, որ լուսինն մէջ քանիցս հայոց կրօնական զգացմանը ներքէն զարթոյտաւ էր և որ արարիկ Զ-ի սուրբ Քիչիւր Իշխարի էր երեք քառակուսիներով Հիւր գիւղին մէջ զատանաօրէն զգլմանը տառաջորդող գահինը դիրս ըլլար։ Սեզ հրճակաւ ձկնէմբի կարգադրեցեալ։

Հ. Բ.

(**) Ան նապաստաբլբլն էր սա, որ 1913 թ. Ապրիլեան հերոսամարտի փառանք գործուն էր օգտուելու եղանակներով հրահրէք Կանխարգիւծելու ինքնազաւան Թափի, կուսակցութեան նացունելով ձկնէմբի անգործութիւնու խելագործութիւնը։

Հ. Բ.

մատով մը խմացեալ էրբ զուգահե
շղթայադերմ փոթորիկին...
Չկար իշխանը, Ու այդ Չկան հերբ
էր, որ ամենէն արեւ հոգիներն անգամ
վայրենան մը զոհէ ստակային, Բայց
այդ Չրկան բառական էր, որ ամենէն
երկուստ սերտերն անգամ փոթորիկէն
ու նետէին զէջի ի՛կու ու հանդէս...
նոյն խմացեալ մատով:

Յով. Մխիթարեան

բական մարզը, այդ հպարտ ու կեն-
սունակ ժողովրդին ազատագրական
կանգն ոգեկոչելով մեր հայրենու
որդիներու ձգտումներն ու իրենքը։ Ին-
որ մենք հայերս հեռուոր Ասիոյ տա-
վաստաններուն մէջ, երկրորդ չէլցա-
բացիներ յորջորչած ենք...

III

Մարզպանը, որ նախապէս զոհու-
նակութիւն յայտած էր Ազգային
Վարչութեան պատուիրակներուն հա-
տազին, իր անմիւր ու պաշտօնին թա-
ղելով ջոյց տաւ ջերմ պատիւն ու հ-
գածութեան համար, այժմ խիստ ըլ-
գածած, Վարչութեան անանախան
Վերջոյ ծիսողականին առջնորդութեան
իր հետեորդներուն հետ ընդունելով
նկղութեան արաբը մտաւ։

Ընթարձակ ժողովապահին մէջ ին-
տաւ են նորիկ հերոսայիններ, առա-
նորդ հայրը, քաղաքական կուսակա-
նականները։

Քնանց ներկայացուցիչները և ուր
բարձրաստիճան հայեր, Կարաթի
անգլաներին քաղաքական ուսուցի
չ. Մ. Մարաբադյան կիրթ ֆորմա
նով մը կը ներկայացնէ ու կը ծան
թացնէ հայ հարուստներու ներկայ
ցուցիչները մտապահ Գնդինին,
Հոն՝ արաբին զերին կողմ, առա
նորդին առնէթը, վայելուչ տեսը
նստած է մէկը իշխանական արտա
նով, միջկանառակ, ապառնիչ արտ
այտաբանը, հագած է սև արտա
սիրուն խողովակները ծածկեր են ճ
կատի մէջ մասը, զգեցիկ ներշնչու
նով իր կազմովով դէմքին վրա
կրօնի արտառն հայնացը սեռան
զէպի աջ կողմը մերկացնի Գնդ
լաւ մը զննելու համար:
Հայոց իշխան է անիկա, Հայ
Հարաբարի լեռներէ կնած, Ոչո
ններ ու ձորակներ մաղցած ու
բարձր կարգերէն Արմի թեր
ազատութիւն բերած ներուսակն Ա
գետանի տառապալիք իր ազգին...
Մաղադրական իշխան է անիկ
ամեն կարգի պատուաններուն արը
րամիտ լեռնզգիշան, Հայ Սեղին
կայացուցիչը և հայ ձգտումներուն
իմնադրն արտայայտիչը, ոտքի կե
կուղէ իր հպարտ գլուխը, ու կը խոս
Մարգարային աջը ուղարկած է զե
իշխանը իշխանական. ամենքը, ա
մենքը, ուղարկի ու անշուշտ կը լա
բարձրագոյն ու բարձրագոյն ծա
նիք-Սեղին Սային, հաստատ ու վճա
կան, անկեղծ ու խորախորհուրդ,

— «Վստմափայլ տեր,
 «Հայ ցեղը երկար դարերու ըն-
 մէջէն ապրած է կենեղ մը, որ ին-
 ճեղատեան խորներու, զինադրեալ
 պայքարներու և յուսահանական ճիգի
 րու դրսագնացելով, ու այն օրէն եր-
 ժամանանս պետութիւնը իր հովանա-
 լարութեան տակն է տանը հայութեան
 մին հոգաւած մը, այդ հոգաւածը ի-
 ր օրինակի ընթացքով, իր տիրապե-
 լաբանցով միշտ ցոյց տաւած է, որ
 ինքը արժանի պէտք էր ըլլար ամեն
 նախնի գութգութանքի և հոգածու-
 թեան»
 «Մալաթի,
 «Վերջին դարերու պատմութիւնը
 հայ ազատագրութեան ու հաղթի-հաղթի
 բաւարար լինող տարիներէն ետեւ
 վերջին, որ հալը այդ շարունակապէս
 մարտաբարձութեան համար (ա-
 թիւաբարձութեան) էր որ հանգիստ
 իր հովանաւորողներուն կողմանէ, ո-
 տայտք, երբ նոյն հայ ազգը պատի-
 ունի ձեռք վստմութիւնը յարգելու
 մենք ազգային այն յայտն ունենք, թ-
 թիւրքերով մէջ գտնուող ըստպատե-
 լաբարձը յետ այսմ պիտի կարողա-
 նան ըստպատե- ղէմքով մը ներդր-
 ապիւն այն ցանկալի կենեղը, որ զա-
 րիւր շարունակ իրենց ձգտումն
 եղած»
 «Հայ ժողովուրդը, մէկը ըլլալով այ-
 ղազկացողիցի տարրերէն այն մեն ո-

հաստատուն հաւատքը ունի, որ զուգ
մեր արդարամբ զործունէութեամբ
զինի ապագայից, որ իրաւամբ եկած
էջ արդարացնելու 616 տարւան կա-
ռութեանը. մէջ զգլխած հայ, ժիւղի,
թիւրք, եղիլի, սասորի և այլն ազգու-
թիւններու յոյսերը:

«Մեր առաջարկութիւնները ներ-
կայացնելով՝ մենք հպատակ լռութիւն
կրը և լցել հանդիսատանի զինք ըս-
տանձնել: մեր մեզուհ: պարտականու-
թիւնը և ամենամեծ օժանդակութի-
ւնը ընծայի: ձեռնի: Հայ ազգին հոգը:

պարտք կը դռամ յայտնելու, որ մեր
բոլորիս ախտաւանքը, մեր բոլորիս
կամքը, մեր բոլորիս եղանակը մէկ
էն ա է ու մեր գործին նաւար, որ մեր
գործն է.

«Շայն ազգը—վսեմափայլ աղբը—ի
դառակին բերնով քարի գաւառս կ'
մաղթէ մեզի, ցանկալով որ մեր

Ի ԾԽԱՆԻ

1910 թ. աշնան էր.

Ամառնային ձմեռկաւս առաւել մը
աղաւաղովը շարժում մը կ'ար վառ
զայ լեռնանշիւղներուն մէջ կ'առուց
ւած մ. Գրգրիկ մենամտասիրն մէջ
իշխանի նարնաներն էր.

Քչիւր էին նարնաներնը, որոն
գարաւոր ընկալեցնեաց հովանիներ
ներքե, ցօղոց ու շաղառ կանաչներ
վրայ ծալապատին նստած՝ կը խառ
ցէին: Քիչ լիւսայ վաճէր կ'ընալ

սովոր, բացթողման մեծատեսակ
ուխտարողները հիմնեցին մասան ֆյ
րիկ տասնամյակ մոմերը իր պալատի
խռնիկին անուշահոտութեամբ լցու
նք տասնամյակ, ջանասան պատկեր
ըողութիւն ինչ կատարել, ու կան
մէջ թերևս երբեք չլացող այս անվն
յիւղաբոխական գիտան, այժմ աչք
տասնամյակ բարձունքին յառաժ կ
տասնամյակ լուռ ու մուգէր, Յեղափոխ
կան անցաւոր, ազգին փրկութեան
րազմաճակատ, և տակաւ, մէջ գիտ
քանի, քանի, բացթող ու դասին յիշ
տակները կուգային մտաբան իմ նմ
խռովել իր նպոյն, այն ներքին
պատճառ, երբ իր պատկեր արարող
թիւնը ինչ կատարել:

Գտակի արարողութիւնը ինչ վերջ
նար.

Յերեկ էր, տունը իր ոսկեպառ
ուսացողներով սարն ու ջարդ
զարգարտը դատաւիթմարը իմ գա
քին ընկալանքնայն հոյակոխներուն նե
ք և կոնաչանքուն վրայ սարքած ճա
սանիկան սնդանին բւրցաբեր լար
էին նարանիներուն:

Սեղանի նախապահ մեր ամենուս
րեկի պ. Սարգիս Բարսեղեանին ինչ
կարգը բաժանահասակները կուգա
նարք նախապահներին էր. միջինի
խան, էս զարգարտն սեղանի շուր
թորարած ամենքս էլ ուրախութեան
անուտմ ենք քո պատկեր հանդէսը Մե
արեւելի, զաղափարի և գլխին ընկի
ներքին համար զգաւր է գլխին ընտ
նեկան կենաճը, բայց և տախտի, ս
րեկի Բիշմար, մանկիով ամուսնական
կենտր. մէջ, ետին նախեկն

Անգղարդ ու անլուք հող-Քումսերը մեջ իր հանգչին նրանց, նոճենիներ հիւսածքէն վար, կապուտակ առական մենիկ, վիրշայլայլ ցորացող դպրեալ սասեհուն գաւիցնեն ներբալած մահելու հրապոյրը...

Նահատակաց այդ ուխտասողիկներ իրենց յօրինակներով բութեամբ կանծես, իմ ծագին դեռ հեղանարաւ մարկութեան և քաղաքակրթութեան լինան վար։ Ըն գերեզմաններէն վճայն մը կնկէն տխուր և հպարտ Մենք ինկուր, բայց ինչու... չէ որո՞ք ըսիք ձեր մահան մէջն է փը կութին ձեր տառապող ազգին...

Այո, նահատակ հերոսներ, դուք կ'ուրբեցիք ձեր պարտքը և ձեր գերեզմաններէն պիտի ծագէ այլեւ հայ ժիւղակը տ'արը, պիտի սփռէ իր ջերմածանցները համառարած և պիտի կանգնէ Հայաստան աշխարհը։

Զանբերը յաջողութեամբ պսոյ
—
Յնդին ծայրը խոտից բարձրացաւ,
խօտից տակեղծ ու խառն շնչով
Մարգարտը լսէր ու գնահատեց,
հեր օր յա Շառաթի բարձունքից
հնչէր Աղաառնիկեան Կահլը Լոյսման
ւորողի նմամատրեան զէմ ծառացող,
Հայոց Եփսանը թառն ինն, իր նաւա-
տարան թիւնը շնչակով, և ըմբոս
ծառուկները հարդի բերելու. ստ
նամերս դիւզմանը կէս ճամբը.

յոյզ ընդհանուր բնառն առաջնային
իր ընտրողովյի ուղարկելն երանելի
Յաղուկեցան թշնամին իր ծրարի-
նեքուն մէջ:

— Այ, որովհետև Իշխարի մար-
դաւմ Ողորդաբանութեան սերունդը 1915 ի
Ապրիլ 7-ը առաւ հայի հերոսական
զաւաթնութեան համար...

Հ. Բագրեմյան

ՀԱՐՍԱՆԻՔԸ

լիշում հմ իմ այս լիանքում անհ-
կաջըածա յեղգովտական կանոնք և
համեմատում հմ այս բողգի նեա-
նընայ է սա, թէ իբանանութիւն
կընս էլ կարող չեմ հասկնալ: Ա-
լիանք, զմեք, որ չալումեմ
փոխակահնա ապաւանտան
մառն ու ձմեռը, զմեք, որ չ-
եղեք բոլոր զաղափարակիցներին բ-
լաւմ առաւապանէքներին, այժմ ձեզ
նախկով, որքան բազմոք ու դառն ձեզ

Հաստիքը գալիս զարթեում են սըր-
բախ մէջ, Ալմիմ երբ չկայ այդ առա-
նայինը, բայց սքանչելի ու վեհ կեան-
քը որի հոսը ծածկւած է մեծ
իշխարը իր ըզնիքաւ առաժող—այն
մէջ հովիտներում իմ հարսանիքն է
կատարւում, սիրելի ընկերներն մե-
նակցութեամբ, Բամայս կը խո-
րհչալի իրականացածն էստե-
տակած ընկերներին անմահ յիշատա-
կին, իսկ մեզ կէ, պարտնէր, յայտ-
նում հմ խորին շնորհակալութիւն
(Մափեր):

1912 թի տաճան Աղթամարը կա-
ցի, Իրկիւն էր, լուսին կը փայլէ
ջէն՝ երկնաւամբի վրայ: Գաղին
հրախը, քաղաքային սրածայր կա-
տարի վրայ նստած հարգու հեղու
կերի, բէշ յետոյ մառուկ ձայն
երգելու ձայն մը կ'արձագանքէր ծա-
ռ հովի:—

Գրեւ հմ մէջ թուղթիս

Օրիկ մը օրերուս զանրս չէ
Միւրիկ, ձեզից կարօտ եմ
Կռռնկ, մեր աղիտակն:

Մոլու թայուն արօրիկը
նայն թափին և իր տխրո-
րուն կը խառնէ հեռուէն երգու
թրթրուն կիւիկը: Նրգիւն կը շար-
նակէր.

Այրիւս չեմ հոգար, դարեպ կու մի
Նի-
Կռռնկ, մեր աղիտակն խաղերկն
չունիմ
Էդունակ ի երգիւն և իր այրի
հեղաշարժում արձագանք տալուն

Գարունը
 և Հայոց Աշխարհը
 ընդ թշնամի աշխարհի
 որ հասած է վերածնունդ
 և տեսիլ, որ նոր կենսաբան
 զի քո շրջապատի մոխրա
 մանրան ազատ, այնքան է
 քո զառապանքը, որուն քո
 թափառական աշխարհի
 ու ցրիլ առանց մասնադ
 թափան ցուղի՜ զիտ
 զեղի իրենց հայրենի
 մենն քո առաջը, որուն առջև
 կեց եղար, պիտի ծագկենեն քո
 ու հառաչող, Պիտի կանգնեն առ
 ներքը, շենան ազգային, զիտ
 ուն ու զառաչողը քո ազատ
 վիճակներում, պիտի ար
 նախիրը առանց զեն

«ՍԳԱՊԱԿ ԻՃԻԱՆԻ»

Այս կարգի շապիկով մի պատկերա-
զարդ ժողովածու է սա, ներկա չա-
նապակ հերոսի յիշատակին, Գրքայի
կարգված է ու. Հայկ Աճառեանի ձեռ-
նով, նա բացում է ու. Բարսեղյանի
հիշատակը կենտոգրաֆիան Մի քա-
նի այլ յոթանասներ նկարազարդում են
«Իշխանի մահը» (Մանուկեան), «Իշ-
խանի, որպես զինվոր մարտում» (Ասա-
դուհյան), «Իշխանի կրքը» (Բարսեղյան),
«Իշխանի թաղումը» (Աճառեան), մի
քանի ձեռներ նախատեսներ յիշատա-
կին, Արտատպագծ կամ առաջին ան-
գամ տպագծ են Իշխանի դեղաբան-

տական դրամաների մի քանիսը,
ինչպես և օր. օր. Կարսենիկ Ապահանի
և Արմենուհի Տիգրանյանի ոտանա-
կոծերը, ներկա մեր ժողովրդի տա-
նապետներն և պայքարիչն Կառ չեն
նկարները—Իշխանի առանձին և իր
ընկերների խմբում, նրա հայրենիք
Շուշի քաղաքի, երկրորդ հայրենիք՝
Ալյուստանի, Շատախի, Իշխանի փոք-
րիկ զառակի (Հանքերիկ)»
Ամբողջ գրքովը սկզբից մինչև
վերջը շնորհ է այն սիրով և կակի-
ծով, որ զգում են կազմողները զեպի
կրթած ընկերը:

Բաժնիկ աղբյուրները 22 հոգի ձեռ-
նարկ են արել և Բրիտ Կայսերանե-
րի վրայ, 15 հոգի էլ Երևանի և Ալյուս-
տանի անտառում թշնամու բանակա-
նակի վրայ և 8 հոգի էլ Կիլիկի և Տի-
գրի թշնամու զինվորի վրայ՝ Կիլիկի
զեպի հիսուս. արևմուտքը:

ՊԱՐԻՉ, 5 ապրիլի. — Տերեկայ
պաշտոնական հաղորդագրություն Մա-
տի ձախ ափին թշնամու ուժերի
ձուլում էր մեր առաջապահ զինվոր Մոր-
տովի և Կիլիկի միջև Ալյուստանի վր-
այ գեղերը համաժողովար խաղաղ
անցան և շատապես է, որ երեկ
գերմանացիների արած գործը Մառա
գետի և Դուռնի շրջանի միջև մեր զին-
վորի վրայ, չափազանց կատարելա-
բար էր կրում: Մտապահ լրացուցիչ
տեղեկությունները պարզում է, որ
այդ յարձակման մասնակցում էին 5
տարբեր զինվորների պատկանող
զորամասեր: Շոֆթուրի զորս ցցած
մասին զեպի արևելք թշնամու սկզբ-
րից աշուղեց մանկ մեր առաջին զին-
վորամասը, սակայն հաղթարձակու-
մով մենք նրան յետ շարժեցինք նրա
մի մասին: Վերջում թշնամու թաժ-
գութն է Մուկիսիի հատվածում,
Բաղնիսապոլիսի զեպի հարաւ: Գերմա-
նական մի հետախույզ խումբ, որ փոք-
րիկ էր մտնելու Լիմանակի մեր
խրամաններին, Մէն-Դիկից զեպի
հիսուս. արևելք, ձեռնառումներով յետ
մղեց: Ապրիլի 4-ի լոյս գեղերով թը-
նամու առաջապահները Բիթլիսի վրայ
ձեպին 7 հոգի, որոնցից մէկը հը-
ղեմաձի: Սպանւած են 3 հոգի և վի-
րաւորւած 6: Երբ թշնամու հետանալիս
անհայտ են:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ
ԳԱՆՔԱՎԱՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ
Բաղադ. Միութեան Մարդասիր-
տի ներկայացուցիչ Ս. Օհանջանը հե-
ռաղրում է, որ Միութեանը անյայտագ
ուղղորդի էր զգում: Գործի զինվոր
համար կոչվեցին, հաղթանակի և
ուղի ահաբեկչու իրերը ներկայա-
ցուցիչը հեռագրում առում է,
որ ներկայումս Մարդասիրում համա-
րես փախուսականներ չկան: Եղի են
զեպիներ, որ նրանց մասցի են բաց
երկրի տակ, որովհետև բնակարաններ
չկան:

Մաքսային տուրքի զեպարա-
մանի զինվոր Ս. Ա. Շաղիկը
հաղորդի է զեպի. գործի զինվոր
լիազոր գեներալ Թամազյան, որ հայ
և ասորի փախուսականներին օգնող
աներկական կոմիտեի անդամներ
Սիմի և Կրեսի անուններով արտա-
սանունից ստացուող բժշկական իրեր
և զեպարային համար մաքս չի վերց-
նում:

ԼՐԱՏՈՒ
ԹԻՖԼԻՍ
Հնդկական հետևալ Ն. Ե. Թոմսի
պատմություն, լոյս կը տեսնի Զատիկի,
կիրակի, ապրիլի 10-ին:
Ապրիլի 5-ին Կովկասի Փոստա-
քային ներկայացան գնդապետ Իշխան
Արդուրիան. Երևանի քաղաքի, Թիֆլի-
սի քաղաքի և Կովկասի հիւպատոս
Արեւ Բերեթին: Նոյն օրը ցերեկայ
ժամը 2-ին, հերթապահ արևմտան
գնդապետ Ի. Գ. Բ. Շիրազյանի ու-
ղեկությամբ Կովկասի Փոստաքային
այցելից Վրաստանի Եկաթնիկ
և Զորավարների նրա անսխալ ղեկա-
րման օրը, հաղորդեց Տրապիզոնի
անկան մասին:
Հաստատու արդյունքներից մեկ
հաղորդում են, որ մեր բանակը գտնու-
ղից Մուր Կարապետ, Թոմս
և Ասադյան զինվորները պարզ է,
որ այդ զինվորի պահապաններն ու
թաղապաններն անհետնվել են միա-
ցի: Թշնամին չի կարողացել հայտնի
հղել և քանդիլ զինվորներ Եկաթնի-
կից մարդիկ են ուղարկւած զինվորի
թանկանի իրերը և ձեռագրերը բերե-
լու համար:

Բաղադրային վարչութեան ան-
դամ Իշխան Արդուրիան Երևանի քաղա-
քից հեռագրում է զեպիները Միութեան
կոմիտեին, որ էականու-
ցեան անհրաժեշտ մասի Գերագույն
կառավարչի ներկայացուցիչ առաջա-
րկել է, որ վերադառնա և հիւանդ զինվոր-
ներ համար Ռիզում և Բաթումում
500-ական մահանակով ընդունարան-
ներ բանան, որոնց համար անհրաժեշտ
են 4 բժիշկներ, ֆիզիկը և ֆիզիկը
հիվանդ և հիւանդացուներ:
Ապրիլի 2-ին Թիֆլիս եկա Գե-
տական Դուռնի անդամ Ն. Ա. Չի-
նիկը, որ միայն օրը և երբ մեկնից իր
չնդին զեպի:

Բաղադրային Միութեան կոմի-
տեի անդամ Իշխան Արդուրիան Եր-
և յայտարարել է հաղորդում է, որ ան-
հրաժեշտ է Բաթումում և Ռիզում
բանալ կազմակերպել և այլ անհրաժեշտ
կայաններ:
Բաղադ. Միութեան Կովկասեան
կոմիտեի, Եկաթնիկի և Զորավարների
միութեան հաստատութիւնների ըն-
թացիկ ծախքերը համար փոխադրել
է 75,000 ռ.:

Բաղադրային եպիսկոպոսի միջնոր-
դութեան համաձայն: Բաղադրային Միութեան
Կովկասեան կոմիտեի Եկաթնի-
կի շրջանի ընթացիկ ծախքերը համար
բաց է թողել 25,000 ռ., որը և փո-
խադրւած է ըստ պատկանելոյն:
«Այսպիսով ծախքի օրը, ապրիլի
20-ին, կազմակերպւելիք տոմարով
հանգանակութեան մասնակցից ցան-
կացուցեցին խնդրում է բարեհաճել
վաղորդ ցուցակագրել Իշխանուհի
Կաթնիկի մաս (անկիւն Կաթնիկ և Կի-
րու: ա. տ.): Մ. Գ. Միկիկի յետ
(Ուղիղապա: 9), տիկ. Մ. Բ. Բոկիսյանի
յի» (Զատիկի 9), Կ. Յ. Խառնիստի
(Զատիկի 4), Լ. Բ. Ասառեանի
(Զատիկի 3, արևմտանոց), Ն. Մ.
Բաղդարյանի (Վարդգէսի 34), Մա-
քսաձախի անապատների համար Ի. Մ. Մ.
Թամանյանի (Բաղնիսապոլիսի 6):
Արտիշանունով մի երեխայ, յո-
ղաւ հայ աղքատ ընտանիքների,
սուր Երանդիան տանի տախիով նը-
րում է 10 ռ.:

ՆԱԿԱԿԵՐ ՈՒՍԿԱԳՐՈՒՄԵՆ
Հանի ժամանակաւոր կառավարու-
թեան հաշիւները պատրաստ լինելով
թանկանում է արդար թշնամու Երկ կան
մարդիկ, որոնք օրը և չափ ունեն,
թող չափան զինվոր ինչ մինչև մայի-

սի 10-ը որից յետոյ բոլոր զինվոր-
ները մնալու են անհետանալու:
Հանի նախկին նախագահը՝ Արամ
Խաչատրյան
Ս. ՍԱԶԱԿԵԱՆ
ԵՍՏՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ
Երկուշաբթի, ապրիլի 11-ին
Ապրիլի խորհրդի հրաւերով Մուս-
այի համալսարանի
Պրոֆ. Վ. Ֆ. ՏՈՏՈՍԵԱՆԸ
կը դասախոսէ
ԵՐՈՊԱՅԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԵՒ ՍՈՑԻԱ-
ԼԱԿԱՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆԵՐԻ ՊՍԵՐԱՍՏԻՑ
ԹԵՏՈՑ
Դասախոսութեան սկիզբը ձիւթ ժ. 9-ին
Տեղի է ունենում 20 ժ. մինչև 50 ժ.:

Հիւրերը անդամների հրաշխաւորու-
թեամբ մուտքի համար վճարում են—
աղամարդիկ 50 ժ, կանայք 25 ժ.:

Բաղադրային Իշխանութեան թայ-
տու թիւերը դասախոսութեանը կարող
են ներկայ լինել բարձր դասարաննե-
րի աշակերտները: 411 1-1

Բ Ժ Ի Ե Կ
ՇՈՂԱՆԻԿ ՆԱՐԱՔԵԱՆ
Հնդկական հետևալ Ն. Ե. Թոմսի
պատմություն, լոյս կը տեսնի Զատիկի,
կիրակի, ապրիլի 10-ին:
Ապրիլի 5-ին Կովկասի Փոստա-
քային ներկայացան գնդապետ Իշխան
Արդուրիան. Երևանի քաղաքի, Թիֆլի-
սի քաղաքի և Կովկասի հիւպատոս
Արեւ Բերեթին: Նոյն օրը ցերեկայ
ժամը 2-ին, հերթապահ արևմտան
գնդապետ Ի. Գ. Բ. Շիրազյանի ու-
ղեկությամբ Կովկասի Փոստաքային
այցելից Վրաստանի Եկաթնիկ
և Զորավարների նրա անսխալ ղեկա-
րման օրը, հաղորդեց Տրապիզոնի
անկան մասին:
Հաստատու արդյունքներից մեկ
հաղորդում են, որ մեր բանակը գտնու-
ղից Մուր Կարապետ, Թոմս
և Ասադյան զինվորները պարզ է,
որ այդ զինվորի պահապաններն ու
թաղապաններն անհետնվել են միա-
ցի: Թշնամին չի կարողացել հայտնի
հղել և քանդիլ զինվորներ Եկաթնի-
կից մարդիկ են ուղարկւած զինվորի
թանկանի իրերը և ձեռագրերը բերե-
լու համար:

Բաղադրային վարչութեան ան-
դամ Իշխան Արդուրիան Երևանի քաղա-
քից հեռագրում է զեպիները Միութեան
կոմիտեին, որ էականու-
ցեան անհրաժեշտ մասի Գերագույն
կառավարչի ներկայացուցիչ առաջա-
րկել է, որ վերադառնա և հիւանդ զինվոր-
ներ համար Ռիզում և Բաթումում
500-ական մահանակով ընդունարան-
ներ բանան, որոնց համար անհրաժեշտ
են 4 բժիշկներ, ֆիզիկը և ֆիզիկը
հիվանդ և հիւանդացուներ:
Ապրիլի 2-ին Թիֆլիս եկա Գե-
տական Դուռնի անդամ Ն. Ա. Չի-
նիկը, որ միայն օրը և երբ մեկնից իր
չնդին զեպի:

Բաղադրային Միութեան կոմի-
տեի անդամ Իշխան Արդուրիան Եր-
և յայտարարել է հաղորդում է, որ ան-
հրաժեշտ է Բաթումում և Ռիզում
բանալ կազմակերպել և այլ անհրաժեշտ
կայաններ:
Բաղադ. Միութեան Կովկասեան
կոմիտեի, Եկաթնիկի և Զորավարների
միութեան հաստատութիւնների ըն-
թացիկ ծախքերը համար փոխադրել
է 75,000 ռ.:

Բաղադրային եպիսկոպոսի միջնոր-
դութեան համաձայն: Բաղադրային Միութեան
Կովկասեան կոմիտեի Եկաթնի-
կի շրջանի ընթացիկ ծախքերը համար
բաց է թողել 25,000 ռ., որը և փո-
խադրւած է ըստ պատկանելոյն:
«Այսպիսով ծախքի օրը, ապրիլի
20-ին, կազմակերպւելիք տոմարով
հանգանակութեան մասնակցից ցան-
կացուցեցին խնդրում է բարեհաճել
վաղորդ ցուցակագրել Իշխանուհի
Կաթնիկի մաս (անկիւն Կաթնիկ և Կի-
րու: ա. տ.): Մ. Գ. Միկիկի յետ
(Ուղիղապա: 9), տիկ. Մ. Բ. Բոկիսյանի
յի» (Զատիկի 9), Կ. Յ. Խառնիստի
(Զատիկի 4), Լ. Բ. Ասառեանի
(Զատիկի 3, արևմտանոց), Ն. Մ.
Բաղդարյանի (Վարդգէսի 34), Մա-
քսաձախի անապատների համար Ի. Մ. Մ.
Թամանյանի (Բաղնիսապոլիսի 6):
Արտիշանունով մի երեխայ, յո-
ղաւ հայ աղքատ ընտանիքների,
սուր Երանդիան տանի տախիով նը-
րում է 10 ռ.:

ՆԱԿԱԿԵՐ ՈՒՍԿԱԳՐՈՒՄԵՆ
Հանի ժամանակաւոր կառավարու-
թեան հաշիւները պատրաստ լինելով
թանկանում է արդար թշնամու Երկ կան
մարդիկ, որոնք օրը և չափ ունեն,
թող չափան զինվոր ինչ մինչև մայի-

Մ. 3. ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ
Նախկին տարե-
մայիսի 1-ից
հըստի հիւանդների ընդունելութեանը
Կովկաս հանը
Ներքում
Հանցին Դիպրանակայա փողոց, սե-
փական տուն, № 6, տեղեկութեան № 110.
924 50-7

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ
ԳԱՆՔԱՎԱՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ
Բաղադ. Միութեան Մարդասիր-
տի ներկայացուցիչ Ս. Օհանջանը հե-
ռաղրում է, որ Միութեանը անյայտագ
ուղղորդի էր զգում: Գործի զինվոր
համար կոչվեցին, հաղթանակի և
ուղի ահաբեկչու իրերը ներկայա-
ցուցիչը հեռագրում առում է,
որ ներկայումս Մարդասիրում համա-
րես փախուսականներ չկան: Եղի են
զեպիներ, որ նրանց մասցի են բաց
երկրի տակ, որովհետև բնակարաններ
չկան:

Մաքսային տուրքի զեպարա-
մանի զինվոր Ս. Ա. Շաղիկը
հաղորդի է զեպի. գործի զինվոր
լիազոր գեներալ Թամազյան, որ հայ
և ասորի փախուսականներին օգնող
աներկական կոմիտեի անդամներ
Սիմի և Կրեսի անուններով արտա-
սանունից ստացուող բժշկական իրեր
և զեպարային համար մաքս չի վերց-
նում:

ԼՐԱՏՈՒ
ԹԻՖԼԻՍ
Հնդկական հետևալ Ն. Ե. Թոմսի
պատմություն, լոյս կը տեսնի Զատիկի,
կիրակի, ապրիլի 10-ին:
Ապրիլի 5-ին Կովկասի Փոստա-
քային ներկայացան գնդապետ Իշխան
Արդուրիան. Երևանի քաղաքի, Թիֆլի-
սի քաղաքի և Կովկասի հիւպատոս
Արեւ Բերեթին: Նոյն օրը ցերեկայ
ժամը 2-ին, հերթապահ արևմտան
գնդապետ Ի. Գ. Բ. Շիրազյանի ու-
ղեկությամբ Կովկասի Փոստաքային
այցելից Վրաստանի Եկաթնիկ
և Զորավարների նրա անսխալ ղեկա-
րման օրը, հաղորդեց Տրապիզոնի
անկան մասին:
Հաստատու արդյունքներից մեկ
հաղորդում են, որ մեր բանակը գտնու-
ղից Մուր Կարապետ, Թոմս
և Ասադյան զինվորները պարզ է,
որ այդ զինվորի պահապաններն ու
թաղապաններն անհետնվել են միա-
ցի: Թշնամին չի կարողացել հայտնի
հղել և քանդիլ զինվորներ Եկաթնի-
կից մարդիկ են ուղարկւած զինվորի
թանկանի իրերը և ձեռագրերը բերե-
լու համար:

Բաղադրային վարչութեան ան-
դամ Իշխան Արդուրիան Երևանի քաղա-
քից հեռագրում է զեպիները Միութեան
կոմիտեին, որ էականու-
ցեան անհրաժեշտ մասի Գերագույն
կառավարչի ներկայացուցիչ առաջա-
րկել է, որ վերադառնա և հիւանդ զինվոր-
ներ համար Ռիզում և Բաթումում
500-ական մահանակով ընդունարան-
ներ բանան, որոնց համար անհրաժեշտ
են 4 բժիշկներ, ֆիզիկը և ֆիզիկը
հիվանդ և հիւանդացուներ:
Ապրիլի 2-ին Թիֆլիս եկա Գե-
տական Դուռնի անդամ Ն. Ա. Չի-
նիկը, որ միայն օրը և երբ մեկնից իր
չնդին զեպի:

Բաղադրային Միութեան կոմի-
տեի անդամ Իշխան Արդուրիան Եր-
և յայտարարել է հաղորդում է, որ ան-
հրաժեշտ է Բաթումում և Ռիզում
բանալ կազմակերպել և այլ անհրաժեշտ
կայաններ:
Բաղադ. Միութեան Կովկասեան
կոմիտեի, Եկաթնիկի և Զորավարների
միութեան հաստատութիւնների ըն-
թացիկ ծախքերը համար փոխադրել
է 75,000 ռ.:

Բաղադրային եպիսկոպոսի միջնոր-
դութեան համաձայն: Բաղադրային Միութեան
Կովկասեան կոմիտեի Եկաթնի-
կի շրջանի ընթացիկ ծախքերը համար
բաց է թողել 25,000 ռ., որը և փո-
խադրւած է ըստ պատկանելոյն:
«Այսպիսով ծախքի օրը, ապրիլի
20-ին, կազմակերպւելիք տոմարով
հանգանակութեան մասնակցից ցան-
կացուցեցին խնդրում է բարեհաճել
վաղորդ ցուցակագրել Իշխանուհի
Կաթնիկի մաս (անկիւն Կաթնիկ և Կի-
րու: ա. տ.): Մ. Գ. Միկիկի յետ
(Ուղիղապա: 9), տիկ. Մ. Բ. Բոկիսյանի
յի» (Զատիկի 9), Կ. Յ. Խառնիստի
(Զատիկի 4), Լ. Բ. Ասառեանի
(Զատիկի 3, արևմտանոց), Ն. Մ.
Բաղդարյանի (Վարդգէսի 34), Մա-
քսաձախի անապատների համար Ի. Մ. Մ.
Թամանյանի (Բաղնիսապոլիսի 6):
Արտիշանունով մի երեխայ, յո-
ղաւ հայ աղքատ ընտանիքների,
սուր Երանդիան տանի տախիով նը-
րում է 10 ռ.:

ՆԱԿԱԿԵՐ ՈՒՍԿԱԳՐՈՒՄԵՆ
Հանի ժամանակաւոր կառավարու-
թեան հաշիւները պատրաստ լինելով
թանկանում է արդար թշնամու Երկ կան
մարդիկ, որոնք օրը և չափ ունեն,
թող չափան զինվոր ինչ մինչև մայի-

Մ. 3. ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ
Նախկին տարե-
մայիսի 1-ից
հըստի հիւանդների ընդունելութեանը
Կովկաս հանը
Ներքում
Հանցին Դիպրանակայա փողոց, սե-
փական տուն, № 6, տեղեկութեան № 110.
924 50-7

Մ. 3. ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ
Նախկին տարե-
մայիսի 1-ից
հըստի հիւանդների ընդունելութեանը
Կովկաս հանը
Ներքում
Հանցին Դիպրանակայա փողոց, սե-
փական տուն, № 6, տեղեկութեան № 110.
924 50-7

ՊԱՏԵՐԱՋՄ
ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ
(ԳՆՏ. ՀՆՌ. ԳՈՐԾ.)

ՅԵՐ. ԿՐԱՍՆԱՅԵՐ ԾԵՐԵԻՑ
5 ապրիլի
Արեւմտեան ճակատ. — Եակիր-
չապի շրջանում և նրանից զեպի
արևմուտք գտնւող մեր զինվոր-
ները թշնամու թաղումը և թշնա-
մու փոքրիկ առաջապահ Ներկի-
կի շրջանում (Կրեսո աւանից
հարաւ), յետ մղեց մեր հետա-
խույզները կողմից: Գաղափարային վրայ,
ընդ սահմանի յարձակումը տեղի
ունեցաւ 2 վերստ ճակատի վրայ,
Երանդիանից յետ մղեցին
թշնամու մեծ կորուստներով:
Ստացւած լրացուցիչ տեղեկու-
թիւնները համաձայն Գաղափար-
ային մարտի 31-ին մեր կողմից
գրաւուած ժամանակ մենք խել
ենք մեծ քանակութեամբ ձեռ-
նառումներ, փամփուշտներ, հե-
ռախալային զորքերներ, պերիս-
կոպներ, վանաններ, ֆուգաններ,
նաև ուրարձակ զորքերներ և 4
արկղ ունեն:

Կովկասեան ճակատ. — Մոկա-
միսը շրջանում մեր զորամա-
սերը, հետախույզները թիւերերին,
զբաղեցին Գրոն դէպը (Տրապի-
զոնից 10 վերստ դէպի արևելք):
Հեղուկից զեպի արևմուտք մեր
զորքերը կատարի կաշի յետոյ
տապալեցին թիւերերին մի շարք
խիտ ամրացւած զինվորներ:

6 ապրիլի
Կովկասեան ճակատ. — Տը-
րապիզոնը գրաււած է Միսանա-
կան աղովմական աշխատանքը Կով-
կասեան ընտանի և Սե ծովան
նաւատորմի՝ պահելից Անտառ-
կական ծովափի այս կարևորա-
գոյն ամրացւած վայրի մեր զրա-
ւումով: Կովկասեան ընտանի
փառապան զորքերը, Կարա-Կի-
զի գետի վրայ ապրիլի 1-ին տե-
ղի ունեցած արևմտանից կուսից յե-
տոյ, անընդհատ նեղում էին թիւ-
րերին, յարթահարկով աներև-
կային զժարութիւններ և ամեն
տեղ խորտակելով նրանց ծայրա-
յից յամառ դիմադրութիւնը: Նա-
ւատորմի հետաքնն կատարած գ-

